

Översyn av Bostad först och Tak över huvudet garanti i Täby kommun

Individ- och familjeomsorgen

Caroline Nylund

2023-10-19

Dnr SON 2023/422-71

Innehåll

Inledning	3
Metod för utredningen	3
Avgränsningar	3
Hemlöshet i Sverige	4
Nationell hemlöshetsstrategi	4
Nationell kartläggning av hemlöshet	5
Nationella utredningar	6
Hemlöshet i Täby kommun.....	7
Bostad först	8
Bostad först i Sverige	9
Bostad först i Täby kommun	10
Utvärdering.....	11
Utmaningar.....	11
Kostnader	12
Tak över huvudet garanti (TÖG)	13
Tak över huvudet garanti i Sverige	13
Tak över huvudet garanti i Täby kommun.....	13
Kostnader TÖG	15
Slutsats	15
Ekonomiska konsekvenser	17
Referenser.....	17

Inledning

I ”Verksamhetsplan 2023 för Täby kommun med politisk inriktning under mandatperioden 2023–2026” står det att *”Hemlöshet och utanförskap definierar vårt samhälle. Vi ska inte acceptera att människor tvingas övernatta i det fria eller fastnar i utanförskap och bidragsberoende. Det är angeläget att befintliga program som syftar till att lyfta människor till delaktiga samhällsmedborgare ges tillräckliga resurser. Bostad först är ett program som syftar till att bryta utanförskap för människor med bland annat missbruksproblem”*.

Inriktningen mynnar ut i det politiska uppdraget ”målgruppsdefinitionen för Bostad först och Tak över huvudet garanti samt programskrivningar i övrigt, ska förutsättningslöst ses över”.

Uppdraget redovisas i utredningen ”Översyn av Bostad först och Tak över huvudet garanti i Täby kommun”.

Metod för utredningen

- Dialog har förts med ekonomi- och mottagningsenheten, beroendeenheten, utvecklingsledare och avdelningschef för individ- och familjeomsorg.
- Dialog har förts med lokalförvaltare, kommunjurist och controller.
- Information har inhämtats från flera jämförelsekommuner så som Nacka, Österåker, Solna, Sollentuna, Danderyd och Lidingö samt Stockholm stad.
- Information har samlats in i form av sammanfattningar av utvärderingar i arbetet i olika kommuner, vetenskapliga artiklar, och systematiska översikter som beskriver metoderna och dess effektivitet.
- Underlag har inhämtats från kartläggningen av antalet hemlösa i Täby kommun under våren 2023. Kartläggningen har skett inom ramen för Socialstyrelsens kartläggning av hemlösa i Sverige och är ett uppdrag inom regeringens nationella strategi för att motverka hemlöshet i Sverige 2022 - 2026.

Avgränsningar

Utifrån uppdragets karaktär och beskrivning har avgränsningar gjorts till att översynen endast omfattar hemlösa inom kategori 1 och 2 (av 4) utifrån Socialstyrelsens definition av hemlöshet. Kategorierna lyder:

Kategori 1: Akut hemlöshet – personer som sover i offentliga lokaler, utomhus, eller i trappuppgångar eller på akutboenden, härbärgen, jourboenden, skyddade boenden, vandrarhem eller motsvarande.

Kategori 2: Personen är antingen intagen eller inskriven på en kriminalvårdsanstalt, ett hem för vård och boende (HVB), ett familjehem eller en SiS-institution eller bor på ett stödboende som drivs av socialtjänst/hälso- och sjukvård.

Det är inom ramen för dessa två kategorier som individer återfinns som kan bli aktuella för Tak över huvudet garanti samt Bostad först.

Hemlöshet i Sverige

Enligt Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forskning i korthet nr 14, 2023) är hemlöshet ett omfattande samhällsproblem och de beskriver flera orsaker till hemlöshet så som fattigdom, brist på bostäder med rimliga hyror, fördelning av bostäder mellan bostadssökande mm.

Socialstyrelsen (2023) beskriver hemlöshet som ett mångfacetterat problem som kan härledas till faktorer både på strukturell- och individuell nivå. Det vill säga hemlöshet kan uppstå utifrån individuella problem och beteenden men även utifrån strukturella faktorer så som antalet tillgängliga bostäder, fattigdom eller arbetslöshet.

Socialstyrelsen ser socialtjänsten som en viktig aktör i att förebygga och motverka hemlöshet.

Enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen har kommunen det yttersta ansvaret för att personer som bor i kommunen får det stöd och hjälp den enskilde behöver. Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt kan enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen ha rätt till bistånd av socialnämnden. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och stödet ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter till ett självständigt liv.

Nationell hemlöshetsstrategi

Under 2022 fattade regeringen ett beslut om en nationell hemlöshetsstrategi för perioden 2022-2026 (Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022-2026) med syfte att tydliggöra inriktningen gällande insatser för att minska antalet vuxna och barn som befinner sig i hemlöshet och insatser för att förebygga att människor blir hemlösa.

Regeringen skriver att insatserna i strategin bör kunna genomföras oberoende av hur bostadsmarknaden utvecklas under perioden och kräver ingen ny lagreglering. Inom ramen för strategin nämns flera åtgärder som ska motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden såsom förebyggande och uppsökande arbete, åtgärder mot akut hemlöshet och en satsning på metoden Bostad först.

Regeringens mål för att motverka hemlöshet är:

- *Hemlöshet ska förebyggas*
- *Ingen ska bo eller leva på gatan*
- *Metoden Bostad först bör införas nationellt*
- *Det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas*

Regeringen har, utifrån strategin, även delat ut myndighetsuppdrag till länsstyrelserna, kronofogdemyndigheten och socialstyrelsen för att stärka arbetet mot hemlöshet.

Länsstyrelserna och kronofogdemyndigheten har fått ett uppdrag i att stödja kommunerna i arbetet med att förebygga och motverka avhysningar. Socialstyrelsen har utifrån strategin fått uppdrag att kartlägga och analysera hur landets kommuner använder akuta boendelösningar och utlysa statsbidrag till landets kommuner för att starta, utöka eller förbättra verksamhet enligt metoden Bostad först.

I narkotikautredningens slutbetänkande ”Vi kan bättre!” påpekas hur hemlöshet bidrar till låg livskvalitet och ökar risken för ohälsa. Slutbetänkandet lyfter fram insatser för minskad hemlöshet som en viktig del av kommunens skadereducerande verksamhet och Bostad först nämns som en framgångsrik modell.

Nationell kartläggning av hemlöshet

Socialstyrelsen har i uppdrag från regeringen att genomföra en nationell kartläggning av hemlöshet i Sverige var 7:e år. Senaste kartläggningen genomfördes 2017 och en ny pågår under 2023. I kartläggningarna definierar Socialstyrelsen hemlöshet i 4 kategorier som en individ kan befinna sig i för att räknas som hemlös.

1. Akut hemlöshet – personer som sover i offentliga lokaler, utomhus eller i trappuppgångar eller på akutboenden, härbärgen, jourboenden, skyddade boenden, vandrarhem eller motsvarande.

2. Institutionsvistelse och stödboende – anstalt/institutionsvistelse eller boende på stödboende som är utan bostad inför planerad utflytt.

3. Långsiktiga boendelösningar – boenden ordnade av socialtjänsten.

4. Eget ordnat kortsiktigt boende – inneboende hos bekanta/släkt/familj eller boende i andrahand utan kontrakt eller med tillfälligt kontrakt.

I 2023 års upplaga av socialstyrelsens hemlöshetsräkning inhämtades uppgifterna om kategori 3 av Boverket via Boverkets bostadsmarknadsenkät, (BME). Den nationella kartläggningen av hemlöshet kommer att redovisas den 1 februari 2024. Utifrån att kartläggningen inte är färdigställd kan inte jämförelse med andra kommuner göras för 2023.

Nationella utredningar

Den målgrupp som fokuseras på i översynen kan komma att påverkas mycket av den samsjuklighetsutredning som lades fram för regeringen under 2023. Utredningen heter ”Från delar till helhet, tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja” och föreslår ett förändrat huvudmannaskap för vård och behandling innefattande tvångsvård av individer med beroendeproblematik. Som konsekvenser för kommunerna nämns i utredningen förändrat arbetssätt då socialtjänsten inte längre kommer att bedriva behandling för skadligt bruk och beroende utan istället ska fokusera på sociala stödinsatser så som boendestöd, sysselsättning och boende. Kommunernas socialtjänst ska även arbeta aktivt för att en individ som vårdas enligt lagen om psykisk tvångsvård (LPT) och lagen om rättspsykiatrisk vård (LRV) efter vårdtiden får bostad, sysselsättning, arbete eller utbildning samt det personliga stöd som individen behöver för att kunna leva ett självständigt liv. Utifrån detta kan lagen om samverkan vid utskrivning från slutenvård och sjukvård (LUS) kräva ökad samverkan för att undvika ökade kostnader för individer som skrivs ut från slutenvården.

Samsjuklighetsutredningen poängterar att socialnämnden kan komma att behöva utveckla nya boendeinsatser och sysselsättningsformer för att ta sitt fulla ansvar.

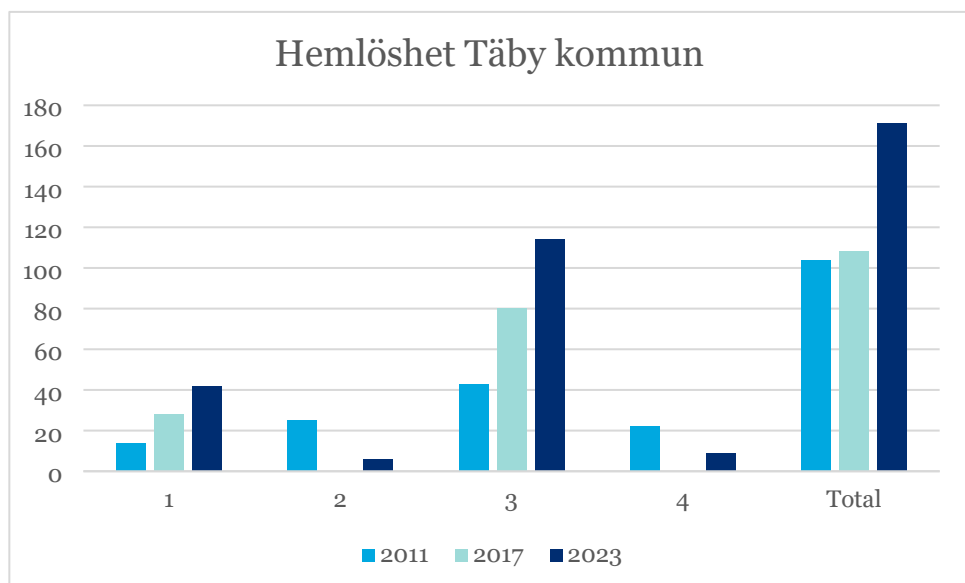
Om förslagen i utredningen genomförs kommer kommunerna behöva ställa om sitt arbete med målgruppen och förändra sitt fokus från stöd och behandling till boendeformer som kan stödja regionernas vård- och behandlingsalternativ inom såväl öppen som slutenvård.

Samsjuklighetsutredningen är ute på remiss och förväntas tas upp för beslut under 2024.

Även narkotikautredningen ”Vi kan bättre!” poängterar vikten av ett boende som en skadereducerande insats för att undvika låg livskvalitet och ohälsa.

Hemlöshet i Täby kommun

Vid jämförelse av de tre senaste inrapporteringarna till socialstyrelsens hemlöshetskartläggning (2011, 2017 och 2023) om hemlöshet i Täby, genereras följande statistik:

Diagrammet visar på en sammanlagd ökning av antalet hemlösa i Täby kommun från mätningen år 2011 till år 2023. Inom kategori 1 och 2 (som denna utredning fokuserar på) finns en tydlig tendens inom kategori 1. Antalet individer har mer än fördubblats sedan 2011 års mätning. Kategori 2 innefattar få individer och antalet individer har minskat sedan 2011.

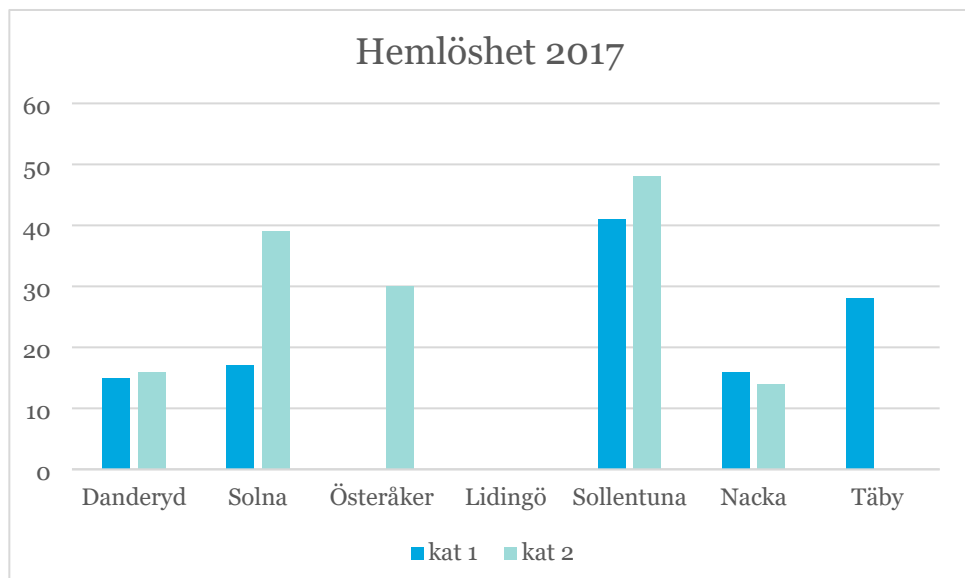
Könsfördelningen av individerna i kategori 1 är 12 kvinnor och 30 män.

Åldersfördelningen i kategori 1 är 4 individer i åldersspannet 18 – 24 år, 9 individer i åldersspannet 25 – 34 år och 28 individer återfinns inom åldersspannet 35 – 64 år.

Socialtjänsten inom Täby har återkommande låga antal i kategori 2 vilket kan tolkas som att de individer som placeras via kommunens socialtjänst även har en mer långsiktig planering efter avslut från placering.

¹ Statistik utifrån de 4 olika hemlöshetskategorierna

I jämförelse med andra kommuner från den senaste färdigställda hemlöshetskartläggning genereras följande statistik:

I jämförelse med andra kommuner har Täby ett högt antal hemlösa individer i kategori 1, endast Sollentuna har fler. Hemlöshetskartläggningen för 2023 pågår och Täby kommuns underlag kan ännu inte jämföras med andra kommuner.

För de individer som är hemlösa och i behov av stöd och hjälp finns i dagsläget den öppna verksamheten Dagcentralen, vilken är öppen på förmiddagar, måndag till fredag. Verksamheten erbjuder möjlighet till mat, dusch, tvätt och datoranvändning för hemlösa invånare i Täby kommun. Verksamheten har i genomsnitt haft 11 besök per dag under 2023.

Bostad först

Bostad först bygger på Pathways-modellen som utvecklades i USA av Sam Tsemberis under 1990-talet (Housing First). De grundprinciper som Bostad först i Europa bygger på är hämtade från denna modell och lyder:

- *Bostad är en mänsklig rättighet*
- *Stöd baseras på skademinskning*
- *Rätten till val och självbestämmande*

² hemlöshetskartläggningen från 2017 gällande hemlöshetskategorierna 1 och 2.

- *Aktivt engagemang utan tvång och fostran*
- *Bostad och behandling ska vara separerade från varandra*
- *Deltagandestyrt stöd utifrån individens styrkor, behov och egna mål*
- *Flexibelt stöd under så lång tid som personen själv vill och behöver*

Modellen har som syfte att nå och erbjuda en långsiktig boendelösning till hemlösa personer med missbruk och/eller som lider av psykisk ohälsa. Bostadserbjudandet ska ges utan krav på genomförd behandling eller uppvisad nykterhet eller drogfrihet. Individuellt utformat stöd erbjuds och motiverande arbete för att öka individens benägenhet att ta emot stöd ingår som en grund.

Bostad först i Sverige

I regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022-2026 är det ett mål att metoden Bostad först ska införas nationellt. Strategin refererar till en systematisk översikt som påvisar en möjlig högre effekt av Bostad först i jämförelse med vanliga insatser för att öka stabiliteten i boende. Socialstyrelsen rekommenderar Bostad först i de nationella riktlinjerna för missbruk- och beroendevård och även som en del i psykosociala insatserna vid schizofreni och hemlöshet.

Enligt socialstyrelsens öppna jämförelser är det 47 kommuner av 290 som har rapporterat in att de arbetar med Bostad först. Boverket (bostadsmarknadsenkäten 2023) visar på några fler då det är 53 som har rapporterat in att de arbetar med Bostad först och använder sig av andrahandskontrakt, samt att åtta kommuner har rapporterat in att de arbetar med möjligheten till förstahandskontrakt. Återkommande är att kommunerna har skapat egna varianter av modellen Bostad först utifrån den kommunala kontexten och rådande bostadsmarknad. En återkommande målsättning med insatsen är kvarboende, normalisering och ökad livskvalitet över tid.

Helsingborg är en av de första kommunerna att börja arbeta med modellen Bostad först i Sverige. De har utvecklat sitt arbete med modellen i samarbete med Lunds universitet. Under första året har hyresgästen ett andrahandskontrakt med avstående av besittningsrätt. Andra året har hyresgästen ett förstahandskontrakt som individen sedan behåller efter år två. Kommunen arbetar med ett mobilt team för snabbt stöd samt sviktplatser för hyresgästen vid behov. Idag har Helsingborgs kommun 15 hyresgäster som får stödet som service, utan biståndsbeslut, så länge de har behov av det. Sedan uppstart 2010 har de tilldelat (snart) 85 lägenheter med nästan 80% kvarboendeprocent.

Jämförelser med andra kommuner i närområdet visar på att ett fåtal andra kommuner arbetar med insatsen Bostad först och endast Sollentuna och Stockholms stad har angett att de har möjlighet till förstahandskontrakt inom ramen för insatsen.

Bostad först i Täby kommun

Bostad först Täby infördes av socialnämnden i Täby kommun år 2011 som en åtgärd för att motverka hemlöshet i kommunen. Under en försöksperiod av tre år skulle dåvarande beroendeenheten driva Bostad först med fem klienter i boende. Vid sammanträdet i juni 2014 tog socialnämnd i Täby kommun beslut om att Bostad först skulle fortsätta tills vidare.

Målgruppsdefinitionen är:

Personer som lever i hemlöshet och har beroendeproblematik, eventuellt i kombination med social och psykisk funktionsnedsättning. Den enskilde kan inte på egen hand bli godkända som förstahandshyresgäster och har inte heller möjlighet eller förmåga att ordna med en andrahandsbostad. I sammanhanget ska barnperspektivet beaktas.

För att beviljas insatsen bostad först i Täby kommun ska den enskilde vara folkbokförd i kommunen, vilja bo i en egen lägenhet, vilja förändra sin situation genom att arbeta tillsammans med socialsekreterare inom beroendeenheten och/eller myndighet funktionsnedsättning, ha kontinuerlig kontakt med case manager (CM) och/eller stödcoach och vilja medverka i uppföljning av insatsen.

Beslut om Bostad först fattas enligt 4 kap 2 § Socialtjänstlagen av socialutskottet. Täby kommuns modell av Bostad först innebär ett biståndsbeslut med maxtid på 3 år, med möjlighet till 1 års förläggning. Boendet hyrs i andrahand och besittningsrätten avsägs under insatstiden. Regelbunden stödinsats från stödcoacher eller CM ingår utifrån behov, med ett minimum på ett tillfälle i veckan. Även andra kompletterande insatser beviljas utifrån individens behov.

Den interna organisationen innehåller både en beredningsgrupp som hanterar ansökan och eventuell förlängning samt en styrgrupp för utförandet av insatsen.

Täbys modell skiljer sig från den amerikanska modellen Housing First genom att kommunen har en begränsad boendetid. Den skiljer sig även från ursprungsmodellen i det avseendet att den som beviljas insatsen får boende utan möjlighet till förlängd insats eller kvarboende efter att maxtid är uppnådd. I originalmodellen av Bostad först tas hyreskontraktet över av brukaren efter avslutad insats.

Utvärdering

Sedan Bostad först Täby infördes har 12 individer blivit beviljade insatsen, två kvinnor och tio män. Två individer av dessa har fått insatsen beviljad två gånger, en i direkt följd och en efter tio år. Detta då de inte kommit vidare till någon annan form av boende.

Av de 12 individer är det tre som har gått vidare till eget boende genom boende i annan kommun. Ingen av de som beviljats Bostad först har fått eget kontrakt i Täby kommun. Under 2014 fick två individer besittningsskydd i lägenheter från Bostad först Täby, men de bor inte kvar på grund av flytt till annan kommun samt störningar.

Fem individers insatser har avslutats i förtid, det vill säga innan beslutstiden har gått ut. Detta på grund av misskötsel och/eller att de inte följt hyreslagen (tre individer) eller självmant valt att avsluta insatsen (två individer). En individ har placerats på långvarigt stödboende, en individ har gått vidare till träningslägenhet inom socialtjänsten och tre individer har under 2023 beviljats insatsen Bostad först. Utifrån detta utfall av insatsen är det fyra individer som eventuellt har uppnått syftet med Bostad först, det vill säga kvarboende, normalisering och ökad livskvalitet. De individer som inte fullföljt insatsen bedöms ha större behov av stöd, hjälp och mer tillgång till personal än vad insatsen gett.

Utmaningar

En stor utmaning i Bostad först Täby är beslutstiden om tre år med möjlighet till ett års förlängning. Syftet med insatsen, (kvarboende, normalisering och ökad livskvalitet över tid) är svårt att uppfylla då beslutstiden är för kort för att genomföra en skuldsanering (fem år), få relevant tid i bostadskö och för att förtroendefulla allianser ska skapas och bibehållas inom ramen för det stöd som erbjuds individen.

En annan utmaning är att de bostäder som finns tillgängliga för Bostad först i kommunens bestånd är bostadsrätter och om kommunen äger flera lägenheter i samma bostadsrättsförening kan en insats påverka och reflektera på resterande hyresgäster som är beviljade insatser via socialtjänsten. I Täbys modell har individerna av sagt sig besittningsrätten till den lägenhet de har och efter att maxtiden är nådd (tre + ett år) har insatsen avslutats, även om behov kvarstår.

Den fastslagna beslutstiden innebär en risk för misslyckande för individen och skapar bristande motivation, då möjlighet till boende över lång tid inte finns i kommunens modell. Effekten av detta blir att individen har samma boendesituation som innan

insatsen, det vill säga att inte på egen hand bli godkänd som förstahandshyresgäst och inte heller ha möjlighet eller förmåga att ordna med en andrahandsbostad.

Kostnader

Sveriges Stadsmissioner har gjort en sammanställning av utvärderingar och studier som påvisar modellens kostnadseffektivitet i jämförelse med andra typer av stödinsatser till målgruppen. Vinsten blir störst bland de som har behov av mest omfattande stöd och modellen ses som skadereducerande, minskar mänskligt lidande och bidrar till lägre samhällskostnader (Sveriges stadsmissioner, 2023³).

År 2013 presenterades en beräkning i rapporten ”Bostad först” (DN 2013.667.71) för socialnämnden som påvisar modellens kostnadseffektivitet i motsats till de placeringar som individerna troligen skulle behöva utan insatsen Bostad först.

I dagsläget innebär insatsen Bostad först i Täby en personalkostnad för stödcoach och Case manager utifrån det stöd som individen får och en varierande overheadkostnad för de lägenheter som kommunen har i sitt bestånd. Individen betalar hyra utifrån egen inkomst, vilket ofta är via ekonomiskt bistånd men kan även vara lön, pension, sjukersättning mm. Personalkostnader finns även för andra kompletterande insatser så som behandling via öppenvården eller sysselsättning via Punkten, vilka beviljas utifrån behov.

Exempel för en Bostad först insats i Täby med tre stödtillfällen i veckan, behandlingsinsats via öppenvård en gång i veckan och sysselsättning på Punkten ger en kostnad på ca 240 960kr/år. Hyra för lägenheten betalas via egen inkomst. Verksamheterna som tillhandahåller insatserna finns inom befintlig budget.

En HVB/stödboende placering är en av de vanligaste insatserna som hemlöshetskategori 1 kan bli beviljad utifrån ett längre perspektiv. Ett år på HVB/stödboende kostar utifrån snittpris 602 250 kr.

Vid köp av insatsen Bostad Först via Stadsmissionen är kostnaden ca 262 800 kr/år. Utöver dygnskostnaden betalar individen hyran för lägenheten utifrån egen inkomst. Vid köp av insatsen av Stadsmissionen ingår inte sysselsättning eller behandling och kommunen är fortsatt ansvarig för eventuellt ekonomiskt bistånd.

³ (Baserat på utvärderingar och studier från Uhnöo, 2016. Kristensen, 2013. Aronsson, 2015)

Tak över huvudet garanti (TÖG)

Tak över huvudet garanti i Sverige

Enligt socialtjänstlagen (2 kap 1 §) har kommunen det yttersta ansvaret för stöd och hjälpinsatser för personer som är folkbokförda och/eller har sin dygnsvila i kommunen. I samma lag så framkommer det också att individen i första hand har ett eget ansvar att lösa sin situation.

Det finns inte någon nationell definition av tak över huvudet-garanti, men några kommuner i Sverige har en form av sådan garanti. Förutsättningar och målgruppsdefinition skiljer sig åt mellan kommunerna.

I Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022-2026 står det att akuta boendeslöningar kan erbjudas som övergångslösningar men att målsättningen ska vara att personerna så fort som möjligt erbjuds mer långsiktiga lösningar inom socialtjänsten eller hitta boende på egen hand.

Stockholms stad har haft tak över huvudet-garanti (TÖG) sedan 1999 och gäller för stadens invånare. Garantin ses i Stockholm som en kommunal modell för nödprövning av behovet av akut tak över huvudet, enligt Socialtjänstlagen och utanför kontorstid. Det innebär att socialtjänsten är tillgänglig för nödprövning och kan hänvisa till sovplats. Stockholms stad har olika boendeformer i egen regi för dessa behov.

Ingen av jämförelsekommunerna, Danderyd, Nacka, Lidingö, Sollentuna, Solna, eller Österåker har tak över huvudet garanti men flertalet beskriver liknande arbetssätt utan någon uttalad garanti.

Tak över huvudet garanti i Täby kommun

Tak över huvudet garantin Täby är ett akut bistånd i form av tillfälligt boende för individer inom en specifik målgrupp som inte kan ordna nattlogi.

Målgruppsdefinition är:

Tak över huvudet-garantin är för målgruppen personer som på grund av omfattande social- och psykisk funktionsnedsättning, omfattande beroendeproblematik eller en kombination av dessa och inte har möjlighet att tillgodose sin egen nattlogi.

Tak över huvudet garanti Täby infördes i kommunen år 2011 av socialnämnden som en åtgärd för att motverka hemlöshet. Garantin fungerar på så sätt att individer i

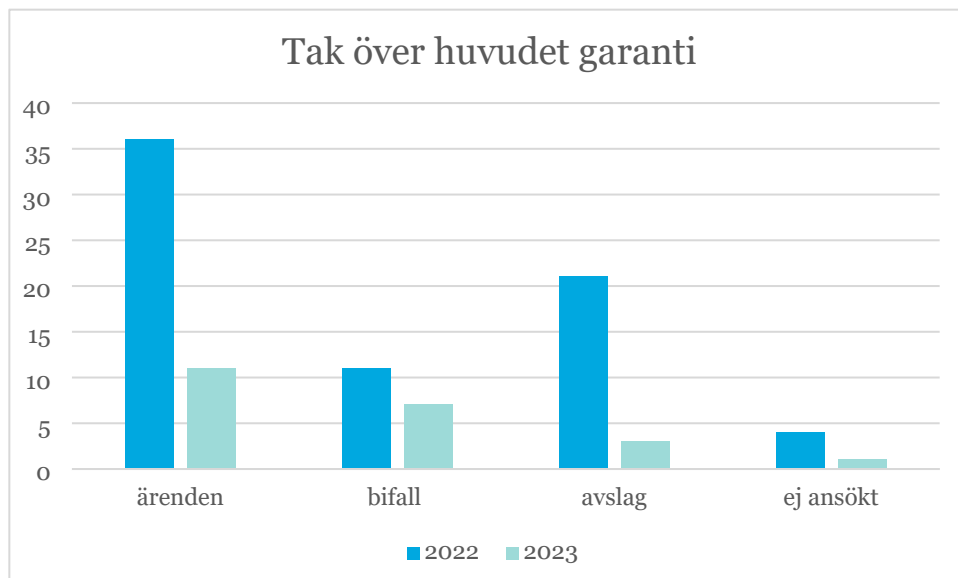
målgruppen kan ansöka om tillfälligt boende via ekonomi- och mottagningsenheten under kontorstid och via socialjouren utanför kontorstid.

Personer som omfattas av Tak över huvudet garantin i Täby ska vara folkbokförda eller vistas varaktigt/ större delen av den vakna tiden i Täby kommun. Utgångspunkten är att den sökande ska lösa sin boendesituation på egen hand och logi på tillfälligt boende ska inte ses som en långsiktig lösning. Under perioden för tillfälligt boende erbjuds den sökande hjälp och stöd för att komma vidare till en hållbar lösning. Initialt kan ekonomi- och mottagningsenheten vara behjälplig med själva bokningen av det tillfälliga boendet, men det eftersträvas att individen bokar boendet själv.

Anledningar till avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd till tillfälligt boende kan vara att individen inte går att nå, inte lämnat in begärda handlingar, att individen tillhör och blivit hänvisad till annan kommun eller har egna inkomster och/eller egna tillgångar.

Statistik för Tak över huvudet garanti finns först för 2022 och för 2023 då ekonomi- och mottagningsenheten tidigare inte specificerat detta i statistik för tillfälligt boende.

Tabellen nedan visar statistik över antalet ärende gällande tak över huvudet som har inkommit till ekonomi- och mottagningsenheten och hur många av dem som har beviljats ekonomiskt bistånd för tillfälligt boende och hur många som har fått avslag eller som har valt att avstå att ansöka då de fått information om biståndet.

Då 2023 inte är slut går det inte att dra några slutsatser kring skillnader mellan åren. Dock syns en minskning i antal ärenden som kommit in under 2023 jämfört med under

2022. Å andra sidan har inte den kallaste perioden av året infallit ännu, vilket kan generera ökat behov.

Utmaningar med Tak över huvud garanti Täby som nämns av verksamheten är övergången från att få hjälp med bokning av det tillfälliga boendet till att individen behöver boka tillfälligt boende själv. Här kan individens svårigheter och oförmåga påverka utfallet, vilket kan resultera i att individen är utan boende igen.

Ytterligare en svårighet är att under tillfälligt boende verkställa andra stödinsatser som brukaren har behov av. Till exempel behövs det ett stabilt boende för att kunna ta emot boendestöd eller hemtjänst.

Målgruppsdefinitionen för tak över huvudet garanti bedöms som fortsatt lämplig av individ- och familjeomsorgen då individerna som tillhör målgruppen får hjälp och stöd att lösa tillfällig nattlogi vid behov. Dock finns ett större behov av stabilitet och personalstöd under en längre tidsperiod, för vissa i målgruppen, än det som Tak överhuvudet garantin innebär.

Kostnader TÖG

Att ta fram kommunens kostnad för Tak över huvudet garantin är inte möjligt i dagsläget. Detta på grund av att Tak över huvudet garantin är en form av nödprövning där kostnad för mat ingår i beslutet, vilket ger en summa som inte specifikt redovisar själva kostnaden för nattlogin.

Att ta fram kostnader för tillfälligt boende finns det inte möjlighet till då individ- och familjeomsorgen beviljar försörjningsstöd i form av hyreskostnad och klienten själv bokar in sig och betalar för boendet.

Både Tak över huvudet garantin och tillfälligt boende innebär oftast nattlogi på vandrarhem. Vandrarhem som används för insatsen har en snittkostnad på ca 350 kr/natt.

Slutsats

Utredningen visar att målgruppsdefinitionerna för Bostad först Täby och Tak över huvudet garantin är ändamålsenliga. Definitionerna innefattar de hemlösa individer som har behov av insatserna.

Då antalet akut hemlösa har ökat i Täby och med samsjuklighetsutredningen i åtanke bör ytterligare förändringar genomföras för att motverka hemlöshet i kommunen. Det finns även risk för ökat antal hemlösa individer utifrån de ändringar som föreslås i tvångslagstiftningarna framöver. I samsjuklighetsutredningen föreslås ett förändrat huvudmannaskap och kortare vårdtider, vilket skulle innebära ett ökat fokus för socialtjänsten på boendialternativ för den målgrupp som utredningen fokuserar på.

I den nationella strategin för att motverka hemlöshet pekar regeringen ut Bostad först som en metod för att motverka hemlöshet och det finns även riktade statsbidrag att söka för att stärka kommunernas arbete mot hemlöshet genom att förbereda, starta, utöka eller förbättra verksamhet enligt metoden Bostad först. För att stärka kommunens arbete mot hemlöshet för målgruppen kan förändringar genomföras inom ramen för Bostad först Täby.

Täby kommun har haft Bostad först sedan 2011 och utredningen visar att den lokala modellen inte når upp till syftet med insatsen.

Insatsen Bostad först Täby ger inte förutsättningar för kvarboende, normalisering och ökad livskvalitet över tid. I arbetet med målgruppen och boendeinsatserna behövs en längre tidshorisont och en ökad förståelse för målgruppens utmaningar. Detta kan ske genom en utökad längd på biståndsbeslutet samt att man ger individen möjlighet till kvarboende efter avslutad insats (efter 4 år) via besittningsrätt.

Förändringar som behöver övervägas för att insatsen Bostad först Täby ska nå modellens syfte innebär en justering av beslutstiden, dvs att brukaren beviljas insatsen så länge behov kvarstår och insatsen fyller sitt syfte och en justering av möjligheten till kvarboende efter avslutad insats. Utredningen visar även på behovet av en översyn av de interna arbetsprocesserna och organisering kopplat till insatsen.

Då antalet individer som beviljas insatsen är lågt och inga individer ska avslutas från socialtjänsten om det finns ett fortsatt stödbehov (även om insatsen avslutas efter 4 år) så innebär föreslagna förändringar inga stora ökade kostnader då prognostiserade kostnader för individen finns inom verksamhetens befintliga budget, dock skulle förändringarna kunna bidra till mindre placeringar i framtiden, social hållbarhet och minskat mänskligt lidande.

Under utredningsarbetet lyfts återkommande behovet av ett boende för målgruppen med samsjuklighet, som ett komplement till befintliga boende i kommunen. Befintliga psykiatriboenden är inte ändamålsenliga för målgruppen och ett riktat stöd för målgruppen behöver ses över. Behovet som beskrivs är en stabil boendelösning över tid med personal för kontinuerligt stöd och hjälp för de individer som lider av psykiatrisk samsjuklighet vid beroendetillstånd. Denna fråga bör utredas vidare.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen i sig innebär inte några ekonomiska konsekvenser.

Ekonomiska konsekvenser på lång sikt utifrån förändring av beslutstiden och möjlighet till kvarboende kan innebära ökade kostnader kopplat till besittningsrätt, kostnader för hyresadministration och underhåll. Detta då kommunen förbinder sig vara andrahandsuthyrare under en längre tid och får ett ökat lägenhetsbestånd att förvalta. Förändringarna kan även resultera i ett minskat bestånd av tillgängliga lägenheter inom social omsorg.

En ansökan om riktade statsbidrag är gjord för att genomföra översyn av processer, arbetssätt och organisering kopplat till Bostad först Täby.

Referenser

Knutagård, M., Kristiansen, A., Larsson, K., Sahlin, I. (2020) *Hemlöshet*. Forskning i korthet nr 14/2020. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE).

www.forte.se/publicationer/fk-hemlöshet

Socialdepartementet. *Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022-2026*.

Bilaga till regeringsbeslut 2022-07-07 nr. I:19., [Nationell hemlöshetsstrategi ska motverka hemlöshet - Regeringen.se](#)

Socialstyrelsen. Stöd för att motverka hemlöshet (2023), [Stöd för att motverka hemlöshet - Socialstyrelsen](#)

Socialstyrelsen. Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende. Stöd för styrning och ledning (2019). [Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende - Socialstyrelsen](#)

Socialstyrelsen. Nationella riktlinjer för vård och stöd vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd Stöd för styrning och ledning. (2018) [Nationella riktlinjer för vård och stöd vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd - Socialstyrelsen](#)

SOU 2023:62. *Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus*. Slutbetänkande från Narkotikautredningen.

SOU 2023:5. *Från delar till helhet. Tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja*. Slutbetänkande av Samsjuklighetsutredningen.

Sveriges stadsmissioner. Bostad först (2023), [SKR och myndigheter om Bostad först - Bostad först \(bostadforst.se\)](https://www.skr.se/om-skr/om-skr-myndigheter-om-bostad-forst-bostad-forst-bostadforst.se)